

Олег Миколайович ЯЦЕНКО,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу формування
біобібліографічних інформаційних ресурсів
Інституту біографічних досліджень
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
(Київ, Україна)
<https://orcid.org/0000-0003-4277-1869>
olehjats@bigmir.net

АНАЛІЗ БІОГРАФІЧНОГО СКЛАДНИКА «ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА» ЯК ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ «УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО БІОГРАФІЧНОГО АРХІВУ»

Мета роботи — здійснити аналіз біографічного складника десяти томної «Енциклопедії українознавства: словникова частина», що укладена фахівцями Наукового товариства імені Шевченка, висвітлити її роль і місце у процесі формування контенту електронного «Українського національного біографічного архіву». **Методологія** дослідження полягає в застосуванні статистичного, порівняльного, джерелознавчого методів, загальнонаукових методів аналізу та узагальнення щодо принципів укладання біографічних ресурсів. **Наукова новизна.** У статті вперше досліджено кількісне та змістове наповнення персоналій «Енциклопедії українознавства: словникова частина», здійснено аналіз та порівняння її біографічного складника з іншими джерелами «Українського національного біографічного архіву». **Висновки.** «Енциклопедія українознавства: словникова частина» об'єднала цінні українознавчі відомості, які за часів тоталітарної влади упереджено й неповно висвітлювалися в інших енциклопедіях (зокрема УРЕ, РЕІУ), численні біографічні довідки про видатних українців, діячів української діаспори. Зроблений аналіз енциклопедії засвідчив, що вона, за кількісними показниками наявності біографічних статей про представників української

історії і культури, є одним із найбільших джерел «Українського національного біографічного архіву». Завдяки уникненню в біографічних довідках оціночних свідчень енциклопедія посідає провідне місце й має ключове значення в процесі формування електронного біографічного ресурсу, наданні користувачам правдивих відомостей про тисячі замовчуваних, у попередні роки, маловідомих імен наших співвітчизників. Це дає можливість, на основі отриманого з енциклопедії матеріалу, здійснювати подальші біографічні дослідження.

Ключові слова: «Енциклопедія українознавства», Наукове товариство імені Шевченка, «Український національний біографічний архів», джерельна база.

Постановка проблеми. Незабаром українська громадськість відзначатиме 150-ту річницю заснування найстаршої української наукової установи — Наукового товариства імені Шевченка (далі НТШ). Першорядним внеском у вітчизняну енциклопедично-довідкову справу та українську науку загалом є укладання та видання науковцями НТШ у Європі «Енциклопедії українознавства: словникова частина» (далі ЕУ) у 1954–1995 рр.

Роки після розпаду СРСР знаменувалися в Україні відродженням духовності, історичної спадщини, поверненням забутих імен, зростанням широкого інтересу до біографічної інформації про українських діячів історії, науки і культури, до життя і діяльності видатних і маловідомих вітчизняних постатей. Наявні російські, а також і радянські джерела, зокрема енциклопедично-довідкові, у період 90-х років ХХ ст. не могли задовольнити потреби користувачів у правдивій інформації через їх імперський зміст та ідеологічне забарвлення. ЕУ¹ в інформаційному просторі незалежної України стала першою фундаментальною багатотомною достовірною науковою працею, що систематизувала знання про Україну. Своєю енциклопедією укладачі намагалися подати правдиву інформацію про Україну, бо часто через незнання фактів чи навіть навмисне їх спотворення, читачі не відрізняли українців від сусідів, які перекручували або замовчували

---

¹ Енциклопедія українознавства: загальна частина : у 3 т. / гол. ред. З. Кузеля ; НТШ. Мюнхен ; Нью-Йорк, 1949–1952; Енциклопедія українознавства: словникова частина : у 10 т. / гол. ред. В. Кубійович ; НТШ. Париж ; Мюнхен ; Нью-Йорк, 1954–1985; Енциклопедія українознавства: словникова частина. Доповнення / гол. ред. А. Жуковський. Париж ; Нью-Йорк, 1995. Т. 11.

минуле українського народу². Це стосувалося і біографічних даних про наших співвітчизників. Інформація про них була або сфальсифікована, або знищена, розпорошена в багатьох джерелах.

У перші роки існування створеного 1994 р. Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського для укладання «Реєстру імен до Українського біографічного словника»³, а в подальшому для формування електронного «Українського національного біографічного архіву» (далі УНБА), насамперед постало питання утворення джерельної бази біографічних досліджень, пошуку та фіксації імен діячів минулого та відомостей про знаних сучасників. ЕУ стала правдивим джерелом інформації про тисячі українців та про народності, що населяли Україну з давніх часів до ХХ ст.; слугувала відправною точкою для здійснення більш детальних розвідок, ґрунтовного вивчення біографій відомих діячів з усіх галузей життя суспільства, підготовки та видання розгорнутих біографічних досліджень, що відбувається й нині [4].

Незважаючи на здійснені за останні десятиріччя багатогранні дослідження ЕУ, ще й досі в науково-дослідній літературі належно не висвітлені питання її біографічного складника, відображення кількісного і змістового аналізу персоналій енциклопедії, критеріїв і методики їх порівняння з біографічною інформацією інших енциклопедично-довідкових видань, значення і ролі ЕУ для формування контенту УНБА, що визначає актуальність дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. Від часу свого утворення ЕУ не раз ставала об'єктом наукових досліджень. Проблемам укладання і видання, особливостям структури, змісту ЕУ, її впливу на різні ділянки суспільного життя України детально досліджували сучасні вітчизняні науковці С. Борчук, Г. Боряк, М. Железняк, О. Кучерук, В. Попик, О. Романів, В. Смолій, М. Тимошик, Н. Черниш, О. Шаблій та ін.

У працях С. Борчука [1–3] проаналізовано листування відомих діячів Галичини, у якому обговорювалося змістове наповнення проекту енциклопедії. Окреслено внесок творців фундаментальної

² Жуковський А. «Енциклопедія українознавства» // Енциклопедичний вісник України. 2009. Вип. 1. С. 14.

³ Реєстр імен Українського біографічного словника: літери А-Б / О. В. Бугаєва [та ін.] ; відп. ред. В. І. Попик; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж., Укр. біогр. т-во. Київ : [б. в.], 2008. V, 158, [2] с. (Серія «Реєстр Українського біографічного словника. Робочі зошити» ; вип. 1).

праці І. Раковського, В. Кубійовича, Є.-Ю. Пеленського, З. Кузельї в організації початку друкування ЕУ, висвітлено принципи та методологію видання енциклопедії. Автор дослідження стверджує, що всілякі перепони та розпорошеність українських учених в еміграції не завадили колективу НТШ розпочати видання повноцінної українознавчої енциклопедії, яка й нині лишається однією з найважливіших пам'яток української науки та одним із небагатьох завершених українських енциклопедичних проєктів. Також увагу акцентовано на фактичних відомостях, які засвідчують об'єктивність і неупередженість висвітлення історичних подій та видатних постатей української минувшини. С. Борчук підкреслює, що ЕУ — національна енциклопедія українського народу, виконана в немарксистському дискурсі, тобто поза жорсткими рамками більшовицької ідеології і прикметних їй класових і псевдоінтернаціоналістських догматів [3, с. 37].

Значним здобутком української енциклопедистики називають ЕУ в спільній статті В. Смолій та Г. Боряк [12, с. 46]. Автори звертають увагу на змагання «паралельних» енциклопедичних проєктів універсального типу — ЕУ й «Української радянської енциклопедії» (далі УРЕ). На їхню думку, ці два видання демонструють загальну тодішню геополітичну тенденцію біполярного поділу світу з ідеологічними настановами доби «холодної війни».

М. Железняк та О. Іщенко в праці «“Енциклопедія українознавства” як об'єкт і джерельна база в наукових дослідженнях» [4] простежують оцінки різних експертів щодо ЕУ, окреслюють основні напрями наукових досліджень, у яких енциклопедія слугує об'єктом наукової уваги або джерелом цитованої інформації. Автори наголошують, що в наукових працях передусім цінна джерельна база ЕУ, якою часто послуговуються науковці різних соціальних і гуманітарних дисциплін.

Упорядники збірника «Наукова та видавнича діяльність Наукового товариства імені Шевченка в Європі»⁴ Д. Бурім, О. Кучерук, О. Маврін усебічно розкривають укладання ЕУ, посилаючись на численні документи й матеріали про діяльність НТШ у Європі.

---

⁴ Наукова та видавнича діяльність Наукового товариства імені Шевченка в Європі / упоряд.: Бурім Д. В., Кучерук О. О., Маврін О. О. ; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2007. 524 с.

В. Попик у монографії «Ресурси довідкової біографічної інформації: історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» зазначає, що «не привносячи принципово нових ідей у довідкову біографічну справу, [ЕУ] блискуче виконала своє громадянське, патріотичне завдання — збереження пам'яті про заборонені у СРСР імена, а також — репрезентації України зарубіжному світові» [10, с. 54]; «прагнула до подання на її сторінках відомостей про якомога ширше коло визначних співвітчизників, нехай і на шкоду точності та докладності вміщених матеріалів» [10, с. 218].

О. Романів у передмові до львівського перевидання ЕУ представив історію вітчизняної енциклопедичної справи. Автор акцентував увагу на нагальній потребі в об'єктивній енциклопедичній українознавчій інформації для нашого, ідеологічно розкованого українського суспільства, що десятиліттями перебувало в густому імперському тумані дезінформації. Такої енциклопедії, як ЕУ, потребує незалежна Українська Держава, її офіційні представницькі інституції, науковці, наша студентська та шкільна молодь ⁵.

М. Тимошик зазначає, що «ця унікальна енциклопедія [ЕУ] не лише подивувала західний світ феноменом незнищенності українського духу, а й спонукала московську владу ініціювати створення багатотомної УРЕ, ідеологічну заангажованість якої видно навіть непередготовленому читачеві»⁶.

Багато уваги у своїх дослідженнях укладанню ЕУ та значенню її для української енциклопедистики приділила Н. Черниш. У своїх працях [14–16] дослідниця, у контексті суспільно-політичної та культурно-історичної ситуації середини ХХ ст., проаналізувала типологічні риси цього унікального довідкового видання. Вона акцентувала увагу на історії реалізації цього проекту, на фактичних відомостях, які засвідчують об'єктивність і неупередженість висвітлення історичних подій та видатних постатей української минувшини.

О. Шаблій, автор збірника про головного редактора ЕУ Володимира Кубійовича, зазначає, що будь-яка енциклопедія — це над-

---

⁵ Романів О. Довгий, тернистий шлях українства до самопізнання // Енциклопедія українознавства: словникова частина / НТШ у Львові. Перевид. в Україні. Львів, 1993. Т. 1. С. X–XVI.

⁶ Тимошик М. НТШ в Європі та його «Енциклопедія українознавства» // Тимошик М. Історія видавничої справи. 2-ге вид. Київ : Наша наука і культура, 2007. С. 417–419.

звичайно складний твір, що потребує великих зусиль на всіх етапах його підготовки. Одними з найважливіших рис енциклопедії є її повнота й об'єктивність. Загалом, на думку дослідника, цим вимогам ЕУ повністю відповідає ⁷.

Вивченню досвіду підготовки ЕУ присвячено монографію «З лабораторії творення “Енциклопедії українознавства”» [7]. Опубліковані в ній архівні матеріали висвітлюють роботу редакції ЕУ впродовж 1948–1985 рр.

Про дослідження біографічного складника в енциклопедистиці як джерела створення УНБА варто згадати студії Світлани Муриної [9], де здійснено порівняння характеристик та критеріїв відбору персоналій до Радянської енциклопедії історії України (далі РЕІУ) та «Енциклопедії історії України» (далі ЕІУ). На прикладі двох видань, створених у різні історичні часи, розглянуто еволюцію і трансформацію змістової частини біографічних статей енциклопедичних видань в Україні. Доведено потребу переходу до формату електронного мультимедійного енциклопедичного видання і подальше наповнення УНБА.

Мета статті — визначити особливість ЕУ як колективної науково-довідкової праці українських учених в еміграції з найбільшим на той час українознавчим біографічним матеріалом; здійснити кількісний і змістовий аналіз біографічного складника ЕУ; розкрити структуру персоналій ЕУ, їх варіанти та зміст; схарактеризувати відмінність змісту енциклопедії від інших вітчизняних енциклопедично-довідкових видань; означити роль і місце ЕУ в процесі формування контенту електронного УНБА.

Виклад основного матеріалу. Появу ЕУ вважають найбільшим досягненням української еміграції після Другої світової війни. Ініціатором і головним редактором словникової частини був Володимир Кубійович, який зорганізував багатьох співробітників, науковців із різних царин українознавства, фахівців із найрізноманітніших галузей знань. Коло співробітників, які укладали енциклопедію, охоплювало найкращі наукові сили української діаспори, навіть у віддалених країнах, але об'єднаних спільною метою і конкретною роботою із сарсельським редакційним осередком. Вони створили своєрідний

---

⁷ Шаблій О. Володимир Кубійович: формула життя і чину // Володимир Кубійович. Наукові праці. Париж ; Львів : Фенікс ; Українська академія друкарства, 1996. С. 24.

українознавчий інститут, який діяв без статутів й офіційних зборів — лише на засадах конкретної праці [13, с. 36].

ЕУ надзвичайно багата на українознавчий матеріал, що принципово виокремлює її серед інших довідкових видань. У передмові укладачі наголосили: «ЕУ спирається на ті вічні ідеали, які лягли в основу нашого світогляду і нашої культури, підхід її базується на ідеалістично-християнських засадах і державних традиціях, і тому вона має науковий, об'єктивно цінний характер, подаючи найважливіші відомості з різних ділянок українознавства»⁸.

Ця енциклопедія, як зазначив О. Біланюк, є «настільним довідником правди про Україну. Професор Кубійович обрав саме цей шлях, оминаючи пропаганду, і Енциклопедія допоможе нам ширити правду про Україну, а не українську правду... бо автори гасел енциклопедії мали виразне завдання не перекручувати фактів на нашу користь. Бо правда є лише одна. Якби була українська правда, тоді були б теж і російська, і польська, й інші правди — і не знати, який із них вірити»⁹.

Найґрунтовніше розкрили всі аспекти й особливості підготовчих процесів, труднощі укладання та видання ЕУ її засновники В. Кубійович¹⁰, В. Маркусь¹¹, А. Жуковський¹². У монографії «Дві українські енциклопедії» зроблено порівняльний аналіз текстів статей-гасел ЕУ та УРЕ, де вчені наголошували на прийомах умовчання, перекручування фактів, «русифікації» української історії та культури, що використано в текстах статей радянської енциклопедії. У «Вступному слові» до видання вказано, що «...в противагу до кількох лайливих заміток офіційних критиків в УРСР стосовно еміграційної енциклопедії, вони (В. Кубійович, В. Маркусь. — О. Я.) дають ґрунтовний огляд, вичерпну оцінку і об'єктивні коментарі до

---

⁸ Енциклопедія українознавства: систематична частина / за гол. ред. З. Кузеля. Мюнхен, 1949–1952. Т. 1. С. 5.

⁹ Біланюк О. «І на сторожі коло них поставлю слово» (Думки в другу річницю смерті сл. п. проф. В. Кубійовича) // Вісті із Сарселю. 1988. Ч. 31–32. С. 5–9.

¹⁰ Кубійович В. Мені – 85. Париж ; Нью-Йорк : Молоде Життя, 1985. 307 с.

¹¹ Кубійович В., Маркусь В. Дві українські енциклопедії. Нью-Йорк : Про-лог, 1961. 146 с. (Суспільно-політична бібліотека ; ч. 11).

¹² Жуковський А. «Енциклопедія українознавства» // Енциклопедичний вісник України. 2009. Число 1. С. 14–22.

київської енциклопедії»¹³. До «Додатку» вказаної праці, серед вибраних статей-гасел з ЕУ, автори долучили біографічні статті («Авдієнко Михайло», «Архипенко Олександр», «Багрянний Іван», «Бажан Микола», «Барановський Христофор», «Баранівський Василь», «Барка Василь», «Бачинський Юліян», «Бич Лука», «Бойчук Михайло», «Буревій Кость», «Винниченко Володимир»), які вказують на прогалини та викривлення, допущені в УРЕ.

Водночас творці ЕУ зазначають, що через брак альтернативних джерел їм доводилося використовувати у своїй роботі «советські енциклопедії». «УРЕ», «Радянська Енциклопедія Історії України», «Рад. Енци. Нар. Господарства Укр. РСР», «Українська Сіль-госп. Енциклопедія», друге Видання «УРЕ» тощо дають багато матеріалів. Часто це єдині матеріали до «спрепарування» біографічних гасел (зокрема про учених-природників, техніків тощо). Дехто з нас не відважується використати ці матеріали, дехто робить кальки; треба вибрати посередню дорогу. Практика виявляє, що часом ми ідемо по лінії найменшого опору і навіть більші гасла пишемо за «РЕІУ», «РЕНГ УРСР» й не сягаємо до ін. матеріалів, а це вже недобре. Великою допомогою є для нас поява другого видання «УРЕ». Там є (на літери «А», «Б», «Д», «Е», «Є») або будуть матеріали для доповнення застарілих гасел з ЕУ-2. Настільна книга для нашої роботи» [7, с. 312].

Корисними для формування УНБА є вивчення критеріїв відбору науковців до ЕУ — кого вважати українським ученим? Із документів архіву НТШ у Європі дізнаємося, як це питання розв'язувала редколегія ЕУ: «Якщо мова про учених, які пишуть про Україну, то проблема ясна: в ЕУ місце для кожного з них, без уваги на його національність. Але як вирішити питання інших учених, які не є українцями, не писали на українські теми і по-українському, але жили в Україні (це зокрема учені з технічних, медичних і природничих наук)? Мабуть, найкраще так, щоб гасла присвячували лише тим з них, які були визначними ученими і довший час (або й постійно) жили в Україні (були, чи є членами Академії Наук УРСР тощо); звичайно, ці критерії є на практиці пливкі. А далі, як відрізнити за національністю укр. і рос. ученого? А вже дуже важко віднайти — навіть визначних укр. учених, які працюють поза межами України: у Москві, Ленінграді тощо (тільки винятково вдається

---

¹³ Кубійович В., Маркусь В. Дві українські енциклопедії. Нью-Йорк : Пролог, 1961. С. 4–5.

«виловити» іх) — це важлива, також з політичних причин проблема» [7, с. 312–313].

Відзначаючи достоїнства ЕУ, потрібно зауважити, що в ній є певні похибки і неточності. Це пов'язано насамперед зі скрутними умовами й труднощами, у яких доводилося працювати редколегії й авторському колективу, — обмежена джерельна база, брак бібліотек, відсутність доступу до першоджерел не давали змоги повною мірою здійснити перевірку фактичного (біографічного) матеріалу. ЕУ творилась на основі детального плану видання, розроблених чітких організаційно-методичних засад щодо роботи авторів, редколегії, рекомендацій з укладання статей, узгодження із редакторами тематичних розділів, визначення граничних обсягів статей, проведення роботи із залучення кваліфікованих авторів — учених української діаспори не лише Європи, а й усього світу. Усі ці заходи дали змогу уникнути багатьох неточностей, зменшити кількість помилок. «Велика кількість науковців, які взяли участь у праці над ЕУ, уможливила мінімізувати похибки, бо до найменшої ділянки запрошено знавців, які докладно свою царину опанували. Цим способом можна було усунути не один хибний погляд чи виправити часом односторонність», — зазначено в «Передньому слові»¹⁴. Підготовлені авторами матеріали рецензували найавторитетніші спеціалісти, а остаточно опрацьовані (виправлені відповідно до зауважень рецензентів та відредаговані) статті редакційна колегія узгоджувала з суміжними розділами та загалом з відомостями видання [14, с. 526].

У передмові до «Української малої енциклопедії» Євген Онацький виправдовував малу кількість у ній біографій тим, що «ЕУ НТШ потрактувала біографічну частину так широко, що фактично перетворилася на біографічний словник, нам, зрештою, дуже потрібний»¹⁵. Треба зауважити, що наприкінці ХХ ст., після здобуття Україною незалежності, ЕУ довгий час була чи не єдиним джерелом правдивої інформації про багатьох українців. ЕУ також широко використовують як джерело в сучасних біографічних дослідженнях про особу (наприклад, про Зенона Кузеля [8]). В окремих біографічних статтях разом з аналізом життя та діяльності особи розкрито

¹⁴ Енциклопедія українознавства: систематична частина / за гол. ред. З. Кузеля. Мюнхен, 1949–1952. Т. 1. С. 6.

¹⁵ Онацький Є. Українська мала енциклопедія : [у 8 т., 16 кн.]. Буенос-Айрес, 1957. Т. 1. С. 2.

різні питання укладання ЕУ: це розвідки про головних редакторів ЕУ — Володимира Кубійовича [11] та Аркадія Жуковського [5].

У процесі формування УНБА опрацьовуються джерела, щоб виявити біографічну інформацію про діячів вітчизняної історії і культури, зафіксувати та систематизувати її за відповідними полями баз даних «Персоналії» та «Джерела». Під час наповнення електронного ресурсу опрацьовано майже всі українські енциклопедії, зокрема ЕУ. Знайдені дані про особу вносилися в персональні записи зі вказанням джерела отриманої інформації та прикріпленням електронної версії тексту статті. Така методика дає змогу накопичувати інформацію про джерела, у яких згадується особа, порівнювати та уточнювати її біографічні дані, проводити статистичні підрахунки, здійснювати подальші біографічні дослідження тощо.

У «Передньому слові» до першого тому головна редакція зазначила, «що “словникова частина ЕУ містить на 1 600 сторінках близько 20 000 гасел, себто різного об’єму заміток і статей”, а в дійсності ЕУ2 розширено до 4 000 сторінок з 18 217 гаслами»¹⁶. Кількість персоналій у виданні не зазначено.

У процесі опрацювання ЕУ як джерела для формування УНБА записи електронного ресурсу було доповнено майже 10 000 посиланнями на біографи енциклопедії. Отже, кількість у ній персоналій, що стосуються історії та культури України, становить більше ніж 50 % від загальної кількості гасел.

Здійснено статистичний порівняльний аналіз кількості включених записів до електронного ресурсу УНБА з універсальних енциклопедій, як-от ЕУ, УРЕ (2-е видання)¹⁷ і деяких галузевих (історичних) енциклопедій — РЕІУ¹⁸ й ЕІУ¹⁹. Останні, за своїми критеріями, охоплюють найбільше українознавчого матеріалу про діячів минулого.

---

¹⁶ Післяслово // Енциклопедія українознавства: словникова частина. Париж ; Нью-Йорк, 1984. Т. 10. С. 4012.

¹⁷ Українська радянська енциклопедія : у 12 т. / гол. редкол.: М. П. Бажан (гол. ред.) та ін. Київ : Гол. ред. УРЕ, 1977–1985. Т. 1–12.

¹⁸ Радянська енциклопедія історії України : у 4 т. / наук. рада: М. П. Бажан (голова) та ін. Київ : АН УРСР ; Голов. ред. УРЕ, 1969–1972. Т. 1–4.

¹⁹ Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін. ; НАН України, Ін-т історії України]. Київ : Наукова думка, 2003–2013. Т. 1–10.

Нааявні в укладачів ресурсу УНБА статистичні дані біографічного складника універсальної «Енциклопедії сучасної України» (далі — ЕСУ) [17, с. 245–248] до таблиці свідомо не внесено. По-перше, процес її укладання не закінчено. По-друге, за критеріями вона охоплює інформацію за ХХ–ХХІ ст. [6, с. 117].

Порівняно з іншими вітчизняними енциклопедіями, зокрема радянськими, у кількісному показнику біографічних матеріалів ЕУ посідає провідне місце (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Кількісні показники українознавчих біографічних гасел
у вітчизняних енциклопедіях²⁰**

Назва видання	ЕУ	УРЕ	РЕІУ	ЕІУ
Кількість томів	10	12	4	10
Загальна кількість статей	18 217	50 000	9 000	12 000
Кількість персоналій	9 636	7 100	3 328	6 710

Друге видання УРЕ складається із 12 томів (11-й том має 2 книги) і 50 тисяч гасел. У передмові енциклопедії зазначено, що близько третини від загальної кількості статей становили біографічні матеріали про вітчизняних і зарубіжних революційних, політичних і державних діячів, учених, письменників, митців, а також новаторів виробництва СРСР²¹.

Після опрацювання УРЕ, для формування УНБА, було укладено 7 100 електронних записів з біографічною інформацією та повними текстами статей з енциклопедії (див. табл. 1). Різницю, із заявленою в передмові кількістю біографій (третина від 50 тисяч, тобто приблизно 16 тисяч), можна пояснити тим, що видання, окрім біограм діячів української історії і культури, охоплює персоналії радянських державних і політичних діячів, зокрема діячів радянських республік, зарубіжних революційних, політичних і державних діячів, які до українознавства не мали ніякого стосунку й розміщені у виданні з інформаційно-ознайомчою метою.

²⁰ За даними УНБА.

²¹ Українська радянська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан ; редкол.: О. К. Антонов та ін. 2-ге вид. Київ : Головна редакція УРЕ, 1977. Т. 1. С. 5.

РЕІУ вийшла в чотирьох томах (1969–1972 рр.), де вміщено близько 9 тисяч статей. Завданням РЕІУ був огляд історії українського народу від Київської Русі до ХХ ст. у світлі радянських ідеологічних штампів. У вступній статті вказано: «Значну кількість статей становлять біографічні довідки про видатних людей минулого і сучасності (діячів Комуністичної партії і Радянської держави, керівників визвольного руху, активних учасників боротьби за встановлення Радянської влади на Україні, героїв громадянської та Великої Вітчизняної воєн, передовиків виробництва, вчених, письменників, митців тощо). Матеріали енциклопедії, пройняті ідеологією соціалістичного інтернаціоналізму, викривають антинародну діяльність українських буржуазних націоналістів, їхніх партій і організацій, їхню ганебну роль прислужників міжнародного імперіалізму, зрадників українського народу і фальсифікаторів його історії»²². Отже, інформація з УРЕ і РЕІУ, зокрема біографічна, є ідеологічно заангажованою, здебільшого перекрученою. Але наявний фактичний матеріал дає змогу використовувати енциклопедії як джерело для уточнення і доповнення існуючих даних УНБА.

ЕІУ — чорно-біла ілюстрована енциклопедія з історії України, видана українською мовою в 2003–2021 рр. у Києві у видавництві «Наукова думка» під егідою Інституту історії України Національної академії наук України²³. У 2013 р. було завершено підготовку та друк основних 10 томів, які охопили понад 12 тисяч статей, більше половини з яких — біографічні (див. таблицю 1). ЕІУ — це результат плідної роботи істориків упродовж останніх десятиліть, у якій докорінно переосмислено концепцію вітчизняної історії, подолано стереотипи й міфологеми радянської доби²⁴. Галузевий характер енциклопедії пояснює меншу кількість персоналій порівняно з ЕУ.

У таблиці 2 відтворено наповнення ЕУ біографічними статтями про осіб у різні хронологічні періоди. Проаналізувавши зміст біограм в різні хронологічні періоди, варто вказати на певні його

---

²² Радянська енциклопедія історії України : у 4 т. / наук. рада: М. П. Бажан (голова) та ін. Київ : АН УРСР ; Голов. ред. УРЕ, 1969. Т. 1. С. 6.

²³ Енциклопедія історії України // Вікіпедія. URI: https://uk.wikipedia.org/wiki/Енциклопедія_історії_України (дата звернення: 19.03.2023).

²⁴ Від редакційної колегії // Енциклопедія історії України. URI: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU> (дата звернення: 19.03.2023).

особливості. Зокрема, персоналії перших століть (I–VII) присвячені церковним та релігійним діячам, святым, твори й проповіді яких здавна були відомі в Україні (наприклад, *Василь Великий* — архієпископ кесарійський, один із отців церкви, організатор східного чернецтва, славетний проповідник і церковний письменник; *Григорій Богослов* — патріарх царгородський, один з отців церкви; його проповіді — «слова» були широко відомі в Україні та ін.).

Таблиця 2

**Відповідність хронологічного періоду
до кількості персоналій в ЕУ**

Століття	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Кількість персоналій	3	1	0	6	2	6	2	3	9	34	63	83	57	36	49	189	583	747	4 764	5 827

Біографічні статті VIII–XIV ст. відображають життя і діяльність князів, їхніх дружин і нащадків, бояр; релігійних і церковних діячів (ченців, митрополитів), богословів; літописців і хроністів, мандрівників, купців, які у своїх працях згадували Київську Русь, слов'янські землі. У цей період з'являються біографічні довідки про історичні особи (наприклад, *Малуша* — ключниця, нешлюбна жінка великого князя Святослава Ігоровича, мати Володимира Великого).

Із XV ст. до перелічених вище дефініцій усе частіше додаються згадки про художників, скульпторів, архітекторів, учених, лікарів тощо (наприклад, *Барбон Петро* — будівничий, *Гошовський Олександр* — живописець, *Зизаній-Тустановський Лаврентій Іванович* — граматик і православний теолог та ін.).

Козаччина — героїчна сторінка в історії України — також відображена в ЕУ. Біографічні дані XVI–XVII ст. надають інформацію про козацьких ватажків, гетьманів запорозького козацтва, реєстрових козаків тощо (наприклад, *Гвинтовка Матвій* — ніжинський полковник, *Гладкий Максим* — козацький полковник доби Хмельницького, *Федорович Тарас* — гетьман нереєстрових козаків та багато інших).

Із XVIII ст. зростає кількість персоналій про наших співвітчизників — до енциклопедії вміщено дані про життя та діяльність діячів з усіх галузей. Цілком природно, що більшість біографічних статей ЕУ припадає на XIX і XX ст. Найбільші з них за обсягом присвячені провідним діячам української історії та культури цього періоду. Це публікації про Тараса Шевченка (35 750 знаків), Івана

Франка (20 000), Андрея Шептицького (13 800), Миколу Хвильового (12 570), Михайла Драгоманова (11 550), Михайла Грушевського (11 300) та ін. Це розлогі публікації, де наведено повні дати життя, детально описано життєвий і творчий шлях особистостей, подано докладну інформацію про їхні праці, надбання та список додаткової літератури про них.

За висловом укладачів ЕУ, складна проблема постала з «біографічними нотатками невеликого масштабу громадсько-політичних діячів, діячів культури, учених, письменників, митців тощо; якщо їм не присвятимо гасел, вони “загинуть”. <...> Більшості з них треба таки присвятити гасла, але дуже короткі. Ми не давали б подробиць про життя і творчість цих осіб: при науковцях обмежилися б згадкою, в якій ділянці вони працюють. Легко скоротити гасла про громадсько-політичних діячів, трудніше про письменників, мистців (як не подавати хоч би 2, 3 позиції — заголовки творів, виступи в театрі тощо?). Було б добре, щоб редактори деяких ділянок ЕУ зробили зори малих біографічних гасел» [7, с. 310–311].

Абсолютна більшість статей ЕУ (близько 8 тисяч) мають обсяг від 70 до 1 000 знаків. Структура цих персоналій містить коротку довідку, іноді вона обмежена дефініцією, часом без дат життя. Приклад статей з мінімальною інформацією:

Курило Іван, кошовий отаман Війська Запор. 1665 р., противник Москви ²⁵ (70 знаків);

Андрейчук Євсевій (1841–1910), правос. свящ. на Буковині, русофільський діяч, публіцист ²⁶ (88 знаків).

Трапляються випадки, коли наявна мінімальна біографічна інформація (ім'я, прізвище; роки життя; дефініція) розширена головними працями особи. Вони не виділені в окремий абзац, як це зазвичай прийнято в сучасних енциклопедично-довідкових виданнях, а подані в тексті статті з указаними назвою і роком публікації. Також відсутня інформація літератури про особу, наприклад:

---

²⁵ Енциклопедія українознавства: словникова частина : у 10 т. / гол. ред. В. Кубійович ; НТШ. Париж ; Мюнхен ; Нью-Йорк, 1954–1985. Т. 4. С. 1240.

²⁶ Там само. Т. 1. С. 44.

Владимирський-Буданов Михайло (1838–1916), історик права, проф. Київського ун-ту (з 1875). Гол. праці: «Немецкое право в Литве и Польше», 1868 (укр. переклад — «Руська Іст. Бібліотека», тт. 23–24); «Очерки из истории литовско-русского права», 1882, 1893; «История Университета Св. Владимира», 1884; «Обзор истории русского права», 1886; розвідки з іст. колонізації України 13–17 вв., сел. й церк. землеволодіння, сімейного права (в «Архиве Юго-Западной России», «К. Ст.», «Чтениях Исторического Общества Нестора-Летописца» та ін.); «Хрестоматия по истории русского права», 1874²⁷ (580 знаків).

У РЕІУ стаття про Михайла Владимирського-Буданова — авторська, вона вдвічі більша, ніж в ЕУ, і має 1 040 знаків. У ній представлено більш точні дати життя, вміщено стисло біографічну довідку зі вказанням місця народження, відомостей про освіту, інформацією про діяльність, наукові праці, але з ідеологічним забарвленням і наданням оціночних суджень — «вітчизняний буржуазний історик права»:

ВЛАДИМИРСЬКИЙ-БУДАНОВ Михайло Флегонтович (1838 — 7.IV 1916) — вітчизн. бурж. історик права, фахівець з історії рос., укр., лит., польс. права. Н. в с. Бороздині (Тул. губ.) в сім'ї священика. В 1864 закінчив істор.-філологіч. ф-т Київ, ун-ту. З 1875 — професор історії рос. права Київ, ун-ту. З 1882 — гол. редактор київської Тимчасової комісії для розгляду давніх актів, з 1887 — голова істор. т-ва Нестора-літописця (Київ). Осн. праці присвячені історії установ та соціально-економіч. відносин на Україні. Склав «Хрестоматію з історії російського права». На погляди В.-Б. мали вплив слов'янофільські ідеї. Розглядаючи д-ву і право поза зв'язком з соціально-економіч. відносинами, В.-Б. доводив надклас. характер самодержавства, в своїх істор. дослідженнях додержувався формально-юрид. методу. Тв.: История университета св. Владимира. К., 1884; Обзор истории русского права. СПб — К., 1888; Передвижение южно-русского населения в эпоху Богдана Хмельницкого. К., 1888; Поместья Литовского государства. К., 1889.

*В. С. Семенов (Харків)*²⁸

²⁷ Енциклопедія українознавства: словникова частина : у 10 т. / гол. ред. В. Кубійович ; НТШ. Париж ; Мюнхен ; Нью-Йорк, 1954–1985. Т. 1. С. 292.

²⁸ Радянська енциклопедія історії України : в 4 т. Київ, 1969. Т. 1. С. 323–324.

У сучасній ЕІУ кількість знаків в статті «Владимирський-Буданов Михайло Флегонтович»²⁹ збільшено до 1 605 знаків унаслідок розширення біографічної довідки — статтю збагачено фактичним матеріалом про наукову діяльність ученого, додано список літератури про нього, місце смерті і поховання. У статті немає шаблонів і міфологем радянської доби.

Інформації про кошового отамана *Івана Курила* в УРЕ і РЕІУ немає. В ЕІУ — персоналія відсутня, є невелика згадка про нього в гаслі «Кошовий отаман»³⁰.

Підсумовуючи, треба зазначити, що в українських енциклопедіях відтворено найважливіші наукові, культурні, політичні, технічні, економічні, спортивні досягнення держави через біографії співвітчизників, її провідних діячів та маловідомих історичних осіб. Енциклопедично-довідкові видання є доступним, перевіреним і надійним інформаційним джерелом. Тому вони належать до важливих засобів у побудові українського інформаційного простору.

Використання біографічної інформації, що отримана з вітчизняних енциклопедій для формування контенту електронного УНБА, надзвичайно важливе. Утворені з них персональні записи становлять основу «Реєстру імен до Українського біографічного словника». Біографічні дані ґрунтовно опрацьовані і перевірені авторами й редколегіями та заслуговують на довіру.

Звісно, під час укладання енциклопедій іноді трапляються помилки чи неточності, які в процесі формування УНБА упорядники виявляють і виправляють. Отже, отримані дані з різних джерел дають можливість розширити знання про особу, збагатити інформацією про її життєвий і творчий шлях, позбутися різних похибок і неточностей, що підвищує якість інформації.

Висновки. Фундаментальна багатотомна ЕУ об'єднала цінні українознавчі відомості, насамперед із тих сфер, які за часів тоталітарної влади упереджено й неповно висвітлювалися в інших енциклопедіях (зокрема УРЕ, РЕІУ), численні біографічні довідки про видатних українців, діячів української діаспори.

---

²⁹ Енциклопедія історії України. Київ, 2009. Т. 1. С. 587.

³⁰ Енциклопедія історії України : в 10 т. / голова редкол. В. А. Смолій [та ін.] ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. Т. 5. Київ : Наукова думка, 2009. С. 264.

Вихід ЕУ послужив потужним поштовхом для всієї вітчизняної енциклопедично-довідкової справи. Під її впливом в СРСР тоталітарна влада вимушена була розпочати підготовку та видання українських радянських енциклопедій. На підґрунті ЕУ, насамперед після оновлення фактичного матеріалу статей, їх перекладу англійською мовою, написання нових важливих гасел, утворено новий проєкт англійської енциклопедії «Encyclopedia of Ukraine», із якої читачі в усьому світі мають можливість отримувати об'єктивну інформацію про Україну, усі особливості та аспекти її національного життя, провідних діячів історії та культури з давніх часів до сучасності.

Здійснений кількісний аналіз біографічних статей ЕУ дав змогу з'ясувати, що вона є одним з найбільших джерел біографічної інформації електронного УНБА. ЕУ не позбавлена певних прогалин (неповні дані, чимало фактичних помилок), пов'язаних передусім з обмеженою джерельною базою, які не перекреслюють значення енциклопедії в наданні користувачам правдивих відомостей про тисячі замовчуваних, маловідомих, нових імен української історії і культури. На основі зафіксованого в ЕУ матеріалу, де в біографіях немає оціночних суджень, дослідники можуть здійснювати подальші розвідки.

Ознайомившись зі структурою персоналій ЕУ, ми з'ясували, що від «величі» особи залежить обсяг статті про неї. Інформація про маловідомих діячів — мінімальна. Але кількість цих статей більша, ніж в інших енциклопедіях. Порівняно зі змістом радянських енциклопедій статті ЕУ мають нейтральний характер — вони позбавлені ідеологічної забарвленості.

Біографічна інформація з ЕУ про тисячі наших співвітчизників посіла чільне місце в контенті електронного ресурсу УНБА. Узяті з ЕУ дані збагатили його новими іменами, які були відсутні в радянській історіографії або спотворені нею, що дає можливість виправити помилки та провадити подальші пошуки.

1. Борчук С. М. «Енциклопедія українознавства»: підвалини та передумови написання // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 6. Історичні науки. Київ, 2016. Вип. 14. С. 91–102. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/18766> (дата звернення: 19.03.2023).
2. Борчук С. М. Українська енциклопедична традиція ХХ ст.: проєкти, виконавці, перспективи дослідження / НАН України, Ін-т історії

- України. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. 603 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6101/2/верстка.pdf> (дата звернення: 19.03.2023).
3. Борчук С. Українська енциклопедична традиція ХХ ст.: проекти, виконавці, перспективи дослідження : автореф. ... дис. д-ра іст. наук : 07.00.01 / Ін-т історії України НАН України. Переяслав-Хмельницький, 2015. URL: <http://ephsheir.phdpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/8989898989/1329> (дата звернення: 19.03.2023).
  4. Железняк М., Іщенко О. «Енциклопедія українознавства» як об'єкт і джерельна база в наукових дослідженнях // Енциклопедичний вісник України. Київ, 2017. Вип. 8–9. С. 40–54. <https://doi.org/10.37068/evu.8-9.4>
  5. Железняк М. Слово про Вчителя // Енциклопедичний вісник України. Київ, 2014. Вип. 4–5. С. 5–12. <https://doi.org/10.37068/evu.4-5.1>
  6. Железняк М. Г. Енциклопедія сучасної України: історія створення // Наука України у світовому інформаційному просторі. Київ, 2015. Вип. 12. С. 115–121. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/123025> (дата звернення: 19.03.2023).
  7. З лабораторії творення «Енциклопедії українознавства» / відп. ред. М. Г. Железняк. Київ : Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України, 2018. 352 с. <https://doi.org/10.37068/b/9789660286665>
  8. Конта Р. Наукові здобутки Зенона Кузелі як етнолога — члена Наукового товариства ім. Шевченка: діаспорна історіографія // Етнічна історія народів Європи. Київ, 2012. Вип. 37. С. 57–62. URL: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2012/37/articles/8.pdf> (дата звернення: 19.03.2023).
  9. Муріна С. В. Енциклопедичні видання як джерело формування Українського національного біографічного архіву (на прикладі Радянської енциклопедії історії України та Енциклопедії історії України) // Українська біографістика = Biographistica Ukrainica. Київ, 2015. Вип. 12. С. 392–405. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2015_12_23 (дата звернення: 19.03.2023).
  10. Попик В. І. Ресурси довідкової біографічної інформації: історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2013. 520 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005584> (дата звернення: 19.03.2023).
  11. Попович-Кузнецова Н. Епістолярна спадщина В. Кубійовича: документальна історія створення «Енциклопедії українознавства» // Енцикло-

- педичний вісник України. Київ, 2014. Вип. 4–5. С. 67–71. <https://doi.org/10.37068/evu.4-5.5>
12. Смолій В., Боряк Г. Сучасна історична енциклопедистика: здобутки і перспективи розвитку // Вісник Національної академії наук України. 2015. № 3. С. 44–60. <https://doi.org/10.15407/vsn2015.03.044>
  13. Українські електронні та паперові енциклопедичні видання: основні здобутки й перспективи : наук. зб. / НАН України, Інститут енциклопедичних досліджень ; відп. ред. М. Г. Железняк. Київ, 2015. 252 с. URL: <http://encyclopedia.kiev.ua/vydaniya/files/ukrainski-elektronni-ta-paperevi-entsyklopedychni-vydannia.pdf> (дата звернення: 19.03.2023).
  14. Черниш Н. Парадигма розвитку української енциклопедичної справи ХХ ст. (до 55-ї річниці створення Головної редакції УРЕ) // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Київ, 2013. Вип. 37. С. 513–536. URL: http://np.nbu.gov.ua/doc/prnbuimviv_2013_37_49 (дата звернення: 19.03.2023).
  15. Черниш Н. З історії створення Енциклопедії українознавства // Бібліотечний вісник. 2017. № 2. С. 17–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2017_2_5 (дата звернення: 19.03.2023).
  16. Черниш Н. Нариси з історії української енциклопедичної справи. Львів : Піраміда, 2018. 347 с.
  17. Яценко О. М., Вернік О. Л., Вернік Ю. В. Український національний біографічний архів у системі вітчизняних електронних біографічних ресурсів // Українська біографістика = Biographistica Ukrainica. Київ, 2021. Вип. 22. С. 239–261. <https://doi.org/10.15407/ub.22.239>

REFERENCES

1. Borchuk, S. M. (2016). "Entsyklopediia ukrainoznavstva": Pidvalyny ta peredumovy napyssannia [Encyclopedia of Ukrainian studies: Foundations and prerequisites for writing]. *Naukovyi Chasopys Natsionalnoho Pedagogichnoho Universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 6. Istorychni Nauky*, 14, 91–102. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/18766> [In Ukrainian].
2. Borchuk, S. M. (2014). *Ukrainska entsyklopedychna tradytsiia 20 st.: Proekty, vykonavtsi, perspektyvy doslidzhennia [Ukrainian encyclopedic tradition of the 20th century: Projects, performers, research perspectives]*. Ivano-Frankivsk, Ukraine: Lileia-NV. Retrieved from <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6101/2/верстка.pdf> [In Ukrainian].
3. Borchuk, S. (2015). *Ukrainska entsyklopedychna tradytsiia 20 st.: Proekty, vykonavtsi, perspektyvy doslidzhennia [Ukrainian encyclopedic tradition of the*

- 20th century: Projects, performers, research perspectives] (Extended abstract of Doctoral dissertation). In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy. Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine. Retrieved from <http://ephseir.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/handle/8989898989/1329> [In Ukrainian].
4. Zhelezniak, M., & Ishchenko, O. (2017). "Entsyklopediia ukrainoznavstva" yak ob'iekt i dzherelna baza v naukovykh doslidzhenniakh [The Encyclopedia of Ukraine as an object and a source in scientific researches]. *Entsyklopedychnyi Visnyk Ukrainy*, 8-9, 40-54. <https://doi.org/10.37068/evu.8-9.4> [In Ukrainian].
  5. Zhelezniak, M. (2014). Slovo pro Vchytelia [Words on my Mentor]. *Entsyklopedychnyi Visnyk Ukrainy*, 4-5, 5-12. <https://doi.org/10.37068/evu.4-5.1> [In Ukrainian].
  6. Zhelezniak, M. (2015). Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy: Istoriia stvorennia [Encyclopedia of modern Ukraine: History of creation]. *Nauka Ukrainy u Svitovomu Informatsiinomu Prostori*, 12, 115-121. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/123025> [In Ukrainian].
  7. Zhelezniak, M. (Ed.). (2018). *Z laboratorii tvorennia "Entsyklopedii ukrainoznavstva"* [From the backstage work on the Encyclopedia of Ukraine]. Kyiv, Ukraine: In-t entsykloped. doslidzh. NAN Ukrainy. <https://doi.org/10.37068/b/9789660286665> [In Ukrainian].
  8. Konta, R. (2012). Naukovi zdobutky Zenona Kuzeli yak etnoloha – chlena Naukovoho tovarystva im. Shevchenka: Diasporna istoriohrafiiia [Scientific achievements of Zenon Kuzeli as an ethnologist – a member of the Shevchenko Scientific Society: Diasporic historiography]. *Etnichna Istoriia Narodiv Yevropy*, 37, 57-62. Retrieved from <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2012/37/articles/8.pdf> [In Ukrainian].
  9. Murina, S. V. (2015). Entsyklopedychni vydannia yak dzherelo formuvannia Ukrainskoho natsionalnoho biohrafichnoho arkhivu (na prykladi Radianskoi entsyklopedii istorii Ukrainy ta Entsyklopedii istorii Ukrainy) [Encyclopedias as a source of Ukrainian national biographical archive (on the examples of Soviet Encyclopedia of History of Ukraine and Encyclopedia of History of Ukraine)]. *Ukrainska Biohrafistyka = Biographistica Ukrainica*, 12, 392-405. <https://doi.org/10.15407/ub.12.392> [In Ukrainian].
  10. Popyk, V. I. (2013). *Resursy dovidkovoï biohrafichnoi informatsii: Istorychnyi dosvid formuvannia, suchasnyi stan, problemy ta perspektivy rozvytku* [Resources of reference biographic information: Historical experience of formation, current situation, problems and perspective of development]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005584> [In Ukrainian].

11. Popovych-Kuznetsova, N. (2014). Epistoliarna spadshchyna V. Kubiiovycha: Dokumentalna istoriia stvorennia Entsyklopedii ukrainoznavstva [V. Kubiiovych's epistolary heritage: A documentary history of the Encyclopedia of Ukraine]. *Entsyklopedychnyi Visnyk Ukrainy*, 4-5, 67-71. <https://doi.org/10.37068/evu.4-5.5> [In Ukrainian].
12. Smolii, V., & Boriak, H. (2015). Suchasna istorychna entsyklopedystyka: Zdobutky i perspektyvy rozvytku [Modern historical encyclopedistics: Achievements and perspectives of development]. *Visnyk Natsionalnoi Akademii Nauk Ukrainy*, 3, 44-60. <https://doi.org/10.15407/visn2015.03.044> [In Ukrainian].
13. Zhelezniak, M. H. (Ed.). (2015). *Ukrainski elektronni ta paperovi entsyklopedychni vydannia: Osnovni zdobutky y perspektyvy* [Ukrainian electronic and paper encyclopedic editions: Main achievements and prospects]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://encyclopedia.kiev.ua/vydaniya/files/ukrainski-elektronni-ta-paperovi-entsyklopedychni-vydannia.pdf> [In Ukrainian].
14. Chernysh, N. (2013). Paradyhma rozvytku ukrainskoi entsyklopedychnoi spravy 20 st. (Do 55-i richnytsi stvorennia Holovnoi redaktsii URE) [Paradigm of the development of the Ukrainian encyclopedic case of the 20th century (To the 55th anniversary of the establishment of the Main Editorial Office of the USE)]. *Naukovi Pratsi Natsionalnoi Biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 37, 513-536. Retrieved from http://np.nbu.gov.ua/doc/npnbuimviv_2013_37_49 [In Ukrainian].
15. Chernysh, N. (2017). Z istorii stvorennia Entsyklopedii ukrainoznavstva [From the history of the creation of the Encyclopedia of Ukrainian Studies]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 2, 17-25. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2017_2_5 [In Ukrainian].
16. Chernysh, N. (2018). *Narysy z istorii ukrainskoi entsyklopedychnoi spravy* [Essays on the history of the Ukrainian encyclopedic case]. Lviv, Ukraine: Piramida. [In Ukrainian].
17. Yatsenko, O. M., Vernik, O. L., & Vernik, Yu. V. (2021). Ukrainskyi natsionalnyi biohrafichnyi arkhiv u systemi vitchyznianskykh elektronnykh biohrafichnykh resursiv [Ukrainian National Biographical Archive in the system of domestic electronic biographical resources]. *Ukrainska Biohrafistyka = Biographistica Ukrainica*, 22, 239-261. <https://doi.org/10.15407/ub.22.239> [In Ukrainian].

Рукопис одержано 12.04.2023

Oleh YATSENKO, Candidate of Sc. (History), Associate Professor, Head of the Department of Forming of Biobibliographic Information Resources, Institute of Biographical Research, V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

Analysis of the biographical component of the "Encyclopedia of Ukrainian studies" as a source for the formation of the "Ukrainian National Biographical Archive".

The purpose of the work is to analyze the biographical component of the ten-volume "Encyclopedia of Ukrainian studies: Dictionary part" compiled by specialists of Shevchenko Scientific Society, to highlight its role and place in the process of forming the content of the electronic "Ukrainian National Biographical Archive". *The research methodology* consists in the application of statistical, comparative, source science methods, general scientific methods of analysis and generalization regarding the principles of compilation of biographical resources. *The scientific novelty*. In the work, for the first time, a study of the quantitative and substantive content of the personalities of the "Encyclopedia of Ukrainian studies" was carried out, an analysis and comparison of its biographical component with other sources of the "Ukrainian National Biographical Archive" was carried out. *Conclusions*. The analysis of the "Encyclopedia of Ukrainian studies: Dictionary part" proved that it is one of the largest sources of the "Ukrainian National Biographical Archive" based on the quantitative indicators of the presence of biographical articles on representatives of Ukrainian history and culture. Thanks to the avoidance of evaluation evidence in biographical references, the encyclopedia takes a leading place and is of key importance in the process of forming an electronic biographical resource, providing users with truthful information about thousands of silenced, little-known names of our compatriots. Which makes it possible, on the basis of the material obtained from the encyclopedia, to carry out further biographical research.

Keywords: "Encyclopedia of Ukrainian studies", Shevchenko Scientific Society, "Ukrainian National Biographical Archive", source database.